

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA 2 (P2)

2015

MATSHWAO: 70

NAKO: Dihora tse 2

Pampiri ena e na le maqephe a 20.

DITAELO LE TLHAHISOLESERING HO MOHLAHLAHLUWA

Pampiri ena e fupere tlhahisolesering e latelang:

1. Bala ditaelo tsena ka hloko pele o araba dipotso.
2. O se ke wa latella ho bala pampiri yohle. Tadima karolo e hlahisang dikahare tsa pampiri leqepheheng le latelang, mme o tshwaye dinomoro tsa dipotso tse thehilweng dibukeng tseo o ithutileng tsona. Ka mora moo o bale dipotso tseo, o nto kgetha tseo o lakatsang ho di araba.
3. Pampiri ena e arotswe dikarolo TSE NNE, e leng:

KAROLO YA A:	Pale/Nobele/Novele	(35)
KAROLO YA B:	Tshwantshiso/Terama	(35)
KAROLO YA C:	Dipalekgutshwe	(35)
KAROLO YA D:	Dithothokiso	(35)
4. Araba dipotso TSE PEDI feela, potso E LE NNGWE ho tswa dikarolong le ha e le dife TSE PEDI.

KAROLO YA A: Pale/Nobele/Novele
Araba potso ya pale/nobele/novele eo o ithutileng yona.

KAROLO YA B: Tshwantshiso/Terama
Araba potso ya tshwantshiso/terama eo o ithutileng yona.

KAROLO YA C: Dipalekgutshwe
Araba dipotso tsa dipalekgutshwe ka BOBEDI.

KAROLO YA D: Dithothokiso
Araba dipotso tsa dithothokiso ka BOBEDI.
5. Sebedisa lenanenetefatso bakeng sa tataiso.
6. Latela ditaelo tse qalong ya karolo E NNGWE le E NNGWE ka hloko.
7. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
8. Qala karolo KA NNGWE leqepheheng LE LETJHA.
9. O eletswa ho sebedisa nako ka moo ho sisintsweng: Sebedisa metsotso e 60 ho ngola karolo KA NNGWE.
10. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang.

LEQEPHE LA DIKAHARE:

Leqephe lena le tla o thusa ho kgetha dipotso tseo o lakatsang ho di araba, ntle le hore o bale pampiri kaofela.

KAROLO YA A: PADI/NOBELE/NOVELE

Araba potso ya padi/nobele/novele eo o ithutileng yona.

NOMORO YA POTSO	MATSHWAO	LEQEPHE
1. <i>Mahlale a kopane Lekwa</i>	35	5
2. <i>Bosweu ba Lehlwa</i>	35	7
3. <i>Sehlekehleke sa Deidro</i>	35	9

KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA

Araba potso ya tshwantshiso/terama eo o ithutileng yona.

4. <i>Sefi</i>	35	12
----------------	----	----

KAROLO YA C: DIPALEKGUTSHWE

Araba dipotso ka BOBEDI tsa dipalekgutshwe.

5.1 Ke mang ya laolang?	18	15
LE		
5.2 Tsietsi e latela tshotleho	17	16

KAROLO YA D: DITHOTHOKISO

Araba dipotso ka BOBEDI tsa thothokiso.

6.1 Kgaeyane	17	18
LE		
6.2 Mmadiberwane	18	19

Lenanennetefatso:

Sebedisa lenanennetefatso lena ho nnetefatsa hore na e fela o arabile dipotso tse hlokehang.

KAROLO YA	NOMORO TSA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA	TSHWAYA (✓)
A: PALE/NOBELE/NOVELE Dipotso tse kgutshwane	1–3	1	
KAPA			
B: TSHWANTSHISO/TERAMA Dipotso tse kgutshwane	4	1	
KAPA			
C: DIPALEKGUTSHWE Dipotso tse kgutshwane	5.1–5.2	1	
KAPA			
D: DITHOTHOKISO Dipotso tse kgutshwane	6.1–6.2	1	

ELA HLOKO: Etsa bonnete ba hore o arabile dipotso tse karolong TSE PEDI feela.

KAROLO YA A: PALE/NOBELE**POTSO YA 1: MAHLALE A KOPANE LEKWA – DN Katsie**

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

A nna a tsilatsila, empa a qetella a nyolohetse ka hodima lengope. A ipotsa dipotso, mme a hloka ya ka mo arabang. Qetellong a ntsha sekgetjhana sa pampitshana sepatjheng se lebanteng mona. 'Oo! ke a hopola jwale monna enwa o kile a re ho nna mohla re neng re kopana o dula kapa o ahile ha Ramokokwana haufi le Koppies. Ke ne ke etse hantle hore ke ngole pampitshaneng ena. Ke tla be ke mo fumane. Tjhelete yane e ngata a ke ke a e qeta le kgale!'

A bona badisana ba kgannela dikgomo ka hae. A ya ho bona, mme bona ba mo fetisetsa ho ba baholo ka hae. Hoba a itsebise, mme a bolele hore o ntse a batla ngwanabo eo ho utlwahalang hore o haufi le boKoppies kwana, a fuwa dijo le boroko a robala.

Hosane a hlahiswa leseding hore ha a eya Koppies a nkgelle moya ofe. Ka ho tsamaya a sa nepe sebaka seo a yang ho sona, ha mo nka matsatsi a mararo pele a fihla seteitjheneng sa motsana oo wa Koppies. Hoba a fihle moo seteitjheneng, a bona monna e mong ya sebetsang hona moo seteitjheneng. A mmotsa bophelo. Tseo ha di fetile a bolelela hore o ntse a batla ngwanabo eo e saleng a nyamela sekgoweng.

- 1.1 Bolela lebitso la mophetwa eo ya neng a sebetsa seteitjheneng sa terene. (1)
 - 1.2 Ke tsietsi efe e neng e qeta ho etsahalla mophetwa eo ya nyolohelang ka hodima lengope? (1)
 - 1.3 Bohlokwa ba boipuiso bo qotsong ee ke bofe? (1)
 - 1.4 Qoholla ntho E LE NNGWE feela qotsong e bontshang hore diketsahalo tseo ho buuwang ka tsona ke tsa mehleng ya sekwalejwale. (1)
 - 1.5 Hlalosa ka dintlha TSE PEDI se ileng sa etsahala ha mophetwa eo a tla iphumana a le ka lengopeng. (2)
 - 1.6 Ditaba tsa qotso ee di totobatsa tikoloho ya mofuta ofe? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
 - 1.7 Mongodi o sebedisitse tsela/lewa lefe ho senola semelo sa mophetwa ya buang qotsong ee? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
 - 1.8 Bolela hore polelo e latelang ke Nnete kapa Mafosi, o be o nehelane ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- Diketsahalo tse qotsong ena ke tse ding tsa tse bontshang sehlohlolo paleng ena. (2)

- 1.9 Ke sefe seo mongodi a re rutang sona ka ketsahalo ya hore mofumahadi a qhekanyetswe tjhelete? (2)
- 1.10 O nahana hore ke sefe se ka beng se ile sa etsahala hoja mophetwa ya qotsong, a sa ka a kgona ho fumana mophetwa eo a neng a mmatla? (2)
- 1.11 Sekaseka sepheo sa mongodi sa ho kopanya baphetwa ba babedi ba sehlooho borokgong ba Lekwa qalong ya pale ena. (3)

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

Ka nako e nngwe ho ne ho etsahale hore ho fete dikgwedi tse mmalwa hwa ho tona ho sa tshwaele letho. Tlala ka lapeng e ne e iphile matla, ho robalwa ho itsoswa. Kgomoatsana ka lapeng ka mona e se e befile hampe hobane ruri mosadi wa batho e ne e le yena to! ka monwana ya sebetsang. O ne a tenehile ke ho sebeletsa mosalahae enwa, mokotla o mahlo mohlohlwa o rapame wa sebele.

Sekgukguni ke enwa he, o nahana leqheka leo a ka fumanang tjhelete ka lona. Kgele banna, motho ha a lala a bo hlothile bosiu ke mmadipherephetjhwane enwa. O letse a ntlhodiya siu bona kaofela. Banna, ke re bosiu bo sa tshekge! Feela le nna ke a iketsa, motho ekabe e le raditjhelete, ho dieha ho nahana hona banna ...! Batho ba ituletse lefifing kwana Foreistata, mose wane ho noka ya Lekwa, tjhelete ya ka e ngata ho bona kwana'. Ebile hwa ho tona ho ntse ho bososela ha ho fihla qotsong ena. O tswela pele ho bua a le mong: 'Be butle wena, ke fumane leqheka le letle. Ke tla betla thipa e ntlentle ka sefate sena. Ha ke qeta ho e betla ke tla e tlotsa ka ferefe ena ya silivera hore e benye, mme e tsekeme hoja e ka ke thipa ya sebele!'

- 1.12 Semelo se bontshwang ke mosadi wa mophetwa eo ke sefe? (1)
- 1.13 Kgohlano e hlahellang qotsong ee ke ya mofuta ofe? (1)
- 1.14 Sekgukguni o ne a iphedisa jwang pele a rera ho betla thipa ena ya lepolanka? (1)
- 1.15 Ke lebaka lefe le ileng la etsa hore leqheka leo Sekgukguni a neng a le rerile le se ke la mo sebeletsa? (1)
- 1.16 Lewa le sebedisitsweng ke mongodi la ho senola menahano ya Sekgukguni qotsong ee le bitswang? (1)
- 1.17 Baphetwa bana ba babedi, Sekgukguni le Mananyetsa ba tshwana ka ntho efe E LE NNGWE? (1)
- 1.18 Ke ketsahalo efe paleng ee e dumellanang le maele ana, 'ho phetlela mohatla nku mashodu'? (2)
- 1.19 Ho ya ka ditaba tsa pale ee, Sekgukguni o ne a bolelang ha a re: 'Batho ba ituletse lefifing kwana Foreistata'? (2)

- 1.20 Na mokgwa/tsela eo Sekgukguni a nkileng mokotla wa tjehele ka yona ha Mananyetsa, e ne e le eo a e rerileng kapa e iketsahalletseng feela? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 1.21 Ha o ne o le mongodi, o ka be o ile wa phethela pale ee jwang? (2)
- 1.22 Ho ya ka diketsahalo tsa pale ee, bobbe ha bo a fumana kotlo e bo tshwanetseng. Tiisa polelo ena ka lebaka le itshetlehileng ditabeng tsa pale. (2)

[35]**POTSO YA 2: BOSWEU BA LEHLWA – Sello Moroe**

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

Hora ya borobong e ne e se e otlile, empa ka ikutlwa hore ha ke sa kopane le yena motsotsong ona, nke ke ka bo hlotha le kgale. Ka ho tseba hore ke ne nka nna ka se kgone ho kopana le yena, mme ka jewa ke bodutu le ho utlwa bohloko tseleng, ke ile ka nka seletsadikasete sa ka se senyenyanane yaba ke tswa ke sa bue le ho bua.

Ho ne ho le lefifi le mabone a mmalwa a seterateng a ne a se a kgantshitse. Ke ne ke kentse fonofono ya ditsebe ka hoo e ne e sa etse lerata. Ke ne ke nkile tsela e fapaneng le eo ke tlwaetseng ho e nka, ke sa rate hore ba mpone kapele ha ho ne ho ka etsahala.

Ha ke ntse ke tsamaya jwalo, ka bona motho eo ke neng ke mo tshwantsha a tsamaya ka pela ka, yaba ke iphaphatha ka terata hore a se mpone. O ne a tsamaya a sheba ka hohle eka motho ya ilo utswa. Ka mo emela hore a kene ka tlung ho bonahala hore ha a kokota le ho kokota, yaba ke mo sala morao ke nanya ho fihlela monyakong.

- 2.1 Mophetwa ya buang qotsong ee ke mang? (1)
- 2.2 Ke lebaka lefe le neng le susumelletsa mophetwa eo o mmoletseng ho 2.1 hore a kene tseleng? (1)
- 2.3 Bolela ketso E LE NNGWE e ileng ya etswa ke mophetwa eo o mmoletseng ha a itokisetsa tsela. (1)
- 2.4 Ke ntho efe e neng e etsa hore motho eo ho buuwang ka yena qotsong, a tsamaye a ntse a qamaka hohle? (1)
- 2.5 Ke ditlamorao dife tse bosula tse ileng tsa bakwa ke ketso ya mophetwa eo o mmoletseng ho 2.1 ya ho sala morao motho eo a ileng a mmona siung boo? (2)
- 2.6 Diketsahalo tse totobatswang ke qotso ee, ke tsa mehleng efe? Nehelana ka ketsahalo E LE NNGWE qotsong e nnetefatsang karabo ya hao. (2)
- 2.7 Ditaba tsa qotso ee di senola mophetwa eo o mmoletseng ho 2.1 e le motho wa botho bofe? Tiisa karabo ya hao ka lebaka. (2)

- 2.8 Ke sefe seo mongodi a re rutang sona ka seo mophetwa eo o mmoletseng ho 2.1, a ileng a se bona siung boo? (2)
- 2.9 Bolela hore polelo e latelang ke Nnete kapa Mafosi, o be o tiise karabo ya hao ka lebaka.
Ho ratana ha Hlomi le Dineo ke e nngwe ya diketsahalo tse ileng tsa totisa/hodisa kgohlano paleng ena. (2)
- 2.10 O nahana hore hoja Lerato a se hlokahale pheletso ya Dineo ekabe e ne e be efe? (2)
- 2.11 Na ketso ya batswadi ya ho kena tabeng tsa marato tsa bana ba bona jwalo ka ha ho etsahetse paleng ee, e amohelehile setjhabeng? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

Moo ke ntseng ke nahana jwalo lemati la buleha, mme ka makala ho bona Morwesi, yena a ntshunya lengolo yaba o a bososela a se a ntse a etswa. Ka tshoha ka thothomela ka se ke ka tseba taba tsa ka. Monahanong wa ka ha tla Lerato. Monyako wa buleha hape, e ne e le mme, 'le robaleng hantle, le nna ke se ke ya robala'. 'Re a leboha mme, o robale hantle.' Ke ne ke se ke kgwaetse lengolo. 'O hlokomele bone leo, le se le bale ho le tima.' A tjho jwalo a se a ntse a etswa.

Ka le ntsha, moo ke reng ke tla le phunya, Diau a kena. Ka le kgwaela kapele, empa ka elellwa hore o ne a se a le bone ka ho bonya. Ka tseba hore nkeke ka hlola ke kgona ho le bala ke phuthulohile, yaba ke ya kamoreng ya ho phomola, empa ka baka la ho bata, ka balehela kitjhineng mollong.

Ho ne ho thotse tu! Ka le ntsha ka le phunya, ha ke ntse ke le phutholla ka utlwa ntho e feta kapele maotong a ka, ka tshoha ka ba ka le shoba feela ke se ke a phahamisitse. Ka halefa le ho nyahama ho bona hore e ne e le tweba. Ka le phuthulla butle ka hula moya hole yaba ke a imamela; ka bala.

- 2.12 Lengolo leo ho buuwang ka lona le ne le tswa hokae? (1)
- 2.13 Lengolo lee le ile la tlisa kgohlano ya mofuta ofe ho moamohedi wa lona? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 2.14 Kamano ya moamohedi wa lengolo le mongodi wa lona e ne e le efe? (1)
- 2.15 Ka dintlha TSE PEDI bolela ditaba tsa lengolo leo le neng le kentse moamohedi wa lona mathateng. (2)
- 2.16 Maikutlo a totobatswang ke lengolo lee ke afe? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 2.17 O nahana hore ke lebaka lefe le neng le etsa hore Morwesi a fe Hlomi lengolo ka pososelo? (2)

- 2.18 Ke thuto efe eo mongodi a re rutang yona ka ho hlokahala ha Lerato, mme Hlomi a iphumana a setse a le mahlomoleng? (2)
- 2.19 Na re tla nepa ha re re Firi ke yena mophetwa wa sehlooho paleng ee? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 2.20 Sekaseka maikutlo a mongodi malebana le ditlhare tsa setso paleng ena. (3)
[35]

KAPA

POTSO YA 3: SEHLEKEHLEKE SA DEIDRO – VT Masima

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse tla e latela tse thehilweng paleng yohle.

Ntlo ya boraro e ne e le kgolo ka ho fetisisa. Maboteng a yona e ne e le disekerini tse kgolo le tse nyane, mme tlasa tsona e le lethathama la ditafole tse telele tseo ka mora tsona ho dutseng banna le basadi ba diaparo tse ntsho, bao ditsebeng tsa bona e leng mehalahala ya mefutafuta.

Hodima ditafole teng e le metjhinitjhini e makatsang e tletseng dikonopo le mabone a mebalabala a ntseng a panyapanya mofella. Bohareng ba ntlo eo e kgolo e ne e le bolohadi ya kgalase ya lefatshe, eo ho yona ho ntseng ho panya mabone a mefutafuta hammoho le mela e metala, e mefubedu jwalojwalo.

'Ena ke yona pelo ya sehlekehleke sena, monghadi Chikano. Ba bang ba batho bao o ba bonang mona ke ba shebaneng le tshireletseho ya rona mona. Hantlentle, batho bao ba ne ba ntse ba o shebile ha helikopotara ya hao e entse e etsa matonomapesa ka hodima sehlekehleke sena, mme ba ile ba ba le mohau ho se lokolle e nngwe ya dimisaele tsa bona ho ya le thuhakanya. Ka ntle ho moo, ba ne ba ntse ba shebile ka ihlo le ntjhotjho metsamao ya rona ho tloha kwana kerekeng.'

- 3.1 Mophetwa ya buang le Chikano qotsong ee ke mang? (1)
- 3.2 Bolela hore ho tlike jwang boChikano ba iphumane ba le ka hara ntlo ena ba bontshwa dintho tseo ba sa di tsebeng. (1)
- 3.3 Qotso ena e totobatsa diketsahalo tsa mehleng efe? (1)
- 3.4 Nehelana ka dintho TSE PEDI qotsong tse nnetefatsang karabo ya hao e ho 3.3 ka hodimo. (2)
- 3.5 Hlalosa ka dintlha TSE PEDI hore mophetwa eo Chikano a neng a na le yena ka nako eo, o ne a amana jwang le eo o mmoletseng ho 3.1. (2)
- 3.6 Mohanyetsi ke ofe pakeng tsa mophetwa eo o mmoletseng ho 3.1 le Katriena? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)

- 3.7 Tshwantshiso/Serehello sena, 'Ena ke yona pelo ya sehlekehleke sena', e o thusa jwang ho utlwisisa ntlo eo boChikano ba leng ka hara yona? (2)
- 3.8 Puo ya mophetwa eo o mmoletseng ho 3.1, e totobatsa maikutlo afe qotsong e ka hodimo? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao o ntse o ipapisitse le pale. (2)
- 3.9 Bolela hore polelo e latelang ke Nnete kapa Mafosi, o be o tiise karabo ya hao ka lebaka.
- Ketsahalo eo ho yona Bana ba Phiri ba ileng ba atleha ho fenetha Amanda Zamiya, ke e nngwe ya tse bontshang tharahano/marangrang paleng ena. (2)
- 3.10 Sekaseka ketsahalo e LE NNGWE e bontshang/totobatsang hantle hore Chikano ke mophetwa wa sehlooho paleng ena. (3)

Boela o bale qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse tla e latela.

O! O re ke mmolai, monghadi Chikano, empa le wena o sa tswa bolaya moruti Zamiya – ho etsa mohlala o le mong feela. Ke ntho ya bohlokwa ho o bolella hore jwalo ka wena, le nna ke ne ke rutwe ho bolaya ke bona batho bao o reng ke baetapele.

Le nna ke ne ke rupellwe mosebetsing wa ka wa ho tsoma dihlwela hore ekakgona ke bolaye e le ho pholosa bophelo ba ka. Eo he, ke yona mesebetsi ya baetapele ba hao, batho ba tsebang feela hore ba tla etsa hona le hwane empa ba sa tsebe hore na dintho tseo ba reng ba tla di etsa, ba tla di qala kae, le hona ba di etsetswa ke mang ha e se hona ho susumeletsa batho ba bang dinthong tseo ba sa di batleng ha bona ba ithabisa ka ditjhelete tsa setjhaba.

Nna ke kgollwa tabeng ya hore ha batho ba bang ba ithabisa, le nna ke tshwanela ho ithabisa, mme ha ba nkganela ho etsa seo le bona ba se etsang, ebe ke sebedisa dikgoka ho fumana seo ke se batlang'.

'Ke a tshepa hore o a kula monghadi,' ho bua ..., a bile a ntse a sisinya hlooho ya hae kgafetsa.

- 3.11 Ke naheng efe moo Chikano a neng a qale ho kopana le mophetwa enwa ya mo qosang ka ho bolaya moruti Zamiya? (1)
- 3.12 Kgohlano e totobatswang ke qotso ee ke ya mofuta ofe? (1)
- 3.13 Bolela sesosa sa kgohlano eo o e boletseng ho 3.12. (1)
- 3.14 Ke lebaka lefe le ileng la etsa hore puisano ee e emise/kgaohe hampe? (1)
- 3.15 Ka mora puisano ee, ke ketsahalo efe e neng e sa lebellwa e ileng ya etsahala? (1)
- 3.16 Fana ka dintho TSE PEDI tseo ketsahalo e qotsong, e fapanang ka tsona le ketsahalo ya mohlang Chikano a neng a le kerekeng ya St. Paul Mission kwana Kweneng. (2)

- 3.17 O nahana hore maikemisetso a mophetwa ya buang le Chikano qotsong ee, ke afe ka dipuo tsee tsa hae? (2)
- 3.18 Ditaba tsa qotso ee, di senola mophetwa ya buang le Chikano e le motho wa botho/semelo sefe? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 3.19 Ke thuto efe eo mongodi a fanang ka yona malebana le kamoo Chikano a neng a phetha mosebetsi wa hae kateng? (2)
- 3.20 Na re tla be re nepa ha re re, ketsahalo e qotsong ee ke e nngwe ya tse bontshang sehlohlolo paleng ee? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 3.21 Sekaseka kamoo mongodi a sebedisitseng karaburetso kateng ketsahalong ya ho bolawa ha moruti Zamiya, eo ho buuwang ka yona qotsong. (2)

[35]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA**POTSO YA 4: SEFI – DJ Nkutha**

Bala qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng tshwantshisong yohle.

RABODITSE: (*A kgenne.*) Ha ho ntho e ntenang jwaloka letsheho leo la hao. Le re bolaya le tsheha tjena. O lebetse hore matsoho a ka a bobebe bakeng sa mahlanya a kang wena. Mokokotlo wa hao o tla baba ke phafa hona tjena. O a ntena mosadi.

MMANKEPE: (*A swabile.*) Hao monna ka, wena o dieha ho utlwisisa. Ke thuha lelapa la baikgohomosi bana ba iketsang bathohadi mona Tselakgopo.

RABODITSE: O qala ho tswa lekoteng jwale. O theohile hantle ka motheo ona, ebile ke ntse ke re ke a o thoholetsa, jwale ke moo o fosa tsela e thinyang. Ha o bua ka lelapa la baikaketsi, o bua ka ho thuha lelapa, hantlente o bua kang mosadi? Tlohela ho pota Makeneng empa o etla Thabong mona. O tlohele ho oka seso ka makgapha mosadi.

MMANKEPE: O mpile wa nthaha qoqotho ntate. Tjhe, ke a e hlompha keello ya hao Raboditse. O mpontshitse hore mosadi o tlamehile ho hlompha monna hobane o dieha ho nahana. O haretse phofu ya rona ha bonolo ka bona e kebisa hlooho e bile e e qethola.

RABODITSE: Ha se bohlale ba ka boo, ke bohlale bo tswang ho ba baholo ba ithobaletseng, esita le ho Morena ya okametseng bohle. (*A kgutsa.*) O a bona ha o bua ka mosadi teng o nkutlwisa bohloko. Re tena re phela ka mofufutso wa phatla ka baka la hae.

- 4.1 Phofu eo ho buuwang ka yona moo ke sebakadi sefe? (1)
- 4.2 Qoholla mantswe a bontshang leeme/tshakamelo qotsong. (1)
- 4.3 Ke ntho efe E LE NNGWE eo Mmankepe le Mmatisetso ba tshwanang ka yona? (1)
- 4.4 Bolela mawa/ditsela TSE PEDI tseo Raboditse a ileng a di sebedisa ho tshwasa phofu ya hae. (2)
- 4.5 Ditaba tsa puisano e qotsong ee, di supa/bontsha mehla efe ya diketsahalo? (1)
- 4.6 Ho Raboditse le Mmankepe, ke ofe eo o ka reng ke mohlohlletsisi/moqabanyi tshwantshisong ee? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 4.7 Mantswe aa, 'O tlohele ho oka seso ka makgapha mosadi', a o thusa jwang ho utlwisisa se neng se etsahala puisanong ee? (2)

- 4.8 Dumellana kapa o hanane le polelo e latelang, o nto tshehetsa karabo ya hao ka lebaka.
Dipuo tsa Mmankepe qotsong ena, di senya seriti sa batho ba basadi. (2)
- 4.9 O nahana hore ke sefe se ka beng se ne se etsahale ka Motaung hoja o ne a dumellane le Mmankepe mohlang a neng a ipherehela yena? (2)
- 4.10 Bontsha kamoo mongodi a sebedisitseng lewa le bitswang tomatso tshwantshisong ketsahalong eo ho yona Motaung a neng a behetswe dibiri ha Raboditse. (2)
- 4.11 Ke ketsahalo efe eo o e ratileng tshwantshisong ee? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)

Boela o bale qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng tshwantshisong yohle.

TIISETSO: Ntate e se e le motho ya kwenehang, ya bolelang hore ngwana ngwanana ke lefa la baditjhaba, ntho e mo loketseng ke ho ya difemeng. Ntho e bohloko ke hore o ne a sa nwe empa kajeno ke setlhotlelo. Taba ya yunivesithi o e raha ka dieta.

NKEPE: Le nna bonnete ke bona a entse hantle. Ho neng a o kenya sekolo ka nnete. Kajeno o lakatsa ho kgola ditholwana tsa matsoho a hao. Ha a lakatse hore mofufutso wa hae o tswele boyeng jwalo ka wa ntja. Re ka hla nna ra ya fola ka Mantaha, le nna ke theohela teng.

TIISETSO: (A *phoqa*.) Ke tsebile o a tseba. Wena o tshepe ya seisanone. O batla ho mpona ke sotleha. O a tseba ke yona ntho e etsang hore le re batho ba rutehileng ba ikgetholla ho ba sa rutehang. Ha ke tsebe hore le tla fella kae. Le qetile lapa leso ho tu!

NKEPE: Oho! Nna ke ne ke re ke o bebofaletsa mosebetsi. Ke tlampe ke o late hore re bone hore re qala kae, mme re qetela kae.

TIISETSO: Ke ntse ke re o a nthata o a tseba Nkepe. O mpontshitse mmala wa hao hantle kajeno. O noha e tjhefu ho feta marabe ke o bolelle. Lehodimo o ke ke wa le bona le ba o potapotileng.

- 4.12 Tiisetso o re Nkepe ha a no bona lehodimo le ba mo potileng. Ke bomang ba mo potileng? (1)
- 4.13 Tiisetso o bolelang ha a re boNkepe ba qetile lapa labo ho tu? (1)
- 4.14 Qotso ee e totobatsa kgohlano ya mofuta ofe? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 4.15 Nehelana ka ntlha E LE NNGWE e bontshang ho se tshwane pakeng tsa malapa a habo dibapadi tse buisanang qotsong ena. (2)

- 4.16 Hlalosa kamoo Tiisetso a neng a nepile kateng ha a ne a re Nkepe ke tshepe ya seisanone. (2)
- 4.17 Bolela hore polelo e latelang ke Nnete kapa Mafosi, o be o tiise karabo ya hao ka lebaka.
- Ntwa ya Nkepe le Tiisetso moo Nkepe a tiisang hore a ke ke a hlolwa nthong tse pedi le kgale, sekolong le ntweng, ke e nngwe ya diketsahalo tse bontshang tharollo/mothipoloho tshwantshisong ena. (2)
- 4.18 Karaburetso ya pono, e hlahellang mantsweng ana, '... empa kajeno ke setlhotlelo', e o thusa jwang ho utlwisisa seo ho buuwang ka sona qotsong? (2)
- 4.19 Bontsha kamoo mongodi a atlehileng kateng ho reha seapadi se latelang lebitso.
- Kgathatso. (2)
- 4.20 Sekaseka kamoo pheletso ya mophetwa wa sehlooho e dumellanang/nyallanang kateng le mofuta wa tshwantshiso ena. (3)

[35]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 35**

KAROLO YA C: DIPALEKGUTSHWE

Ho botsitswe dipotso tse pedi karolong ena. Araba potso TSE PEDI tse itshetlehileng dipalekgutshweng TSE PEDI tseo o ithutileng tsona selemong sena. Araba POTSO ya 5.1 le POTSO ya 5.2

POTSO YA 5: MODIA – MK Mofihli le ba bang**5.1 KE MANG YA LAOLANG?**

Bala qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng palekgutshweng yohle.

'Malwanammoho, re kgathetse ke baetapele ba feme ena ba etsang diqeto ba le bang, ba bileng ba ...' Ya re le pele a qeta polelo ena, ba be ba se ba mo hlabile ka ditlatse ho bonahala hore ba ananela sena seo a se buang. Ha ba se ba kgutsitse, a boela a qhoba.

'Ba bileng ba theolelang diqeto tsa bona ho tloha hodimo ba di tlisa tlase ho rona. Athe ke rona ba lokelang ho etsa diqeto tse lokelang ho tloha tlase ho rona ho ya hodimo ho bona e le hore ba tie ba di kenye tshebetsong. Hona jwale ha o ka botsa se itseng, o ke ke wa arajwa hanghang ntle le hore o bolellwe ka motsamaisi ya itseng, eo ho thweng ke yena ya ka arabang taba e itseng. Kapa o ka tloha wa bolellwa ka motsamaisi ya mahareng kapa yena motsamaisikakaretso eo ho thweng ke yena ya ka arabang taba eo.

Hona jwale ke bua le lona tjena malwanammoho, le fumana bothata ha le batla ho bua le motsamaisi hobane le lokela ho bona bomabalane bana ba qhoshang hore ba le lokisetse letsatsi le nako eo le tlang ho bona motsamaisi ka yona. Ho tloha hona kajeno lena tsebang hore bomabalane bana ba mabela, e ntse e le basebetsi ba feme ena jwalo ka lona.'

- 5.1.1 Mophetwa ya buang qotsong ee ke mang? (1)
- 5.1.2 Ke sebakeng sefe mona moo mophetwa eo o mmoletseng ho 5.1, a buang le malwanammoho? (1)
- 5.1.3 Kgohlano e totobatswang ke qotso ee ke ya mofuta ofe? (1)
- 5.1.4 Sesosa sa kgohlano eo o e boletseng ho 5.1.3 ke sefe ho ya ka qotso ee? (1)
- 5.1.5 Ke eng e re bontshang qotsong ee hore diketsahalo tsa yona ke tsa mehleng ya kajeno? (1)
- 5.1.6 Ke bobbe bofe bo ileng ba bakwa ke basebetsi kopanong ya mohla ba neng ba dutse mohlweng? (1)

- 5.1.7 Bolela ka dintlha TSE PEDI se ileng sa etsahala ka mora puo ya mophetwa eo o mmoletseng ho 5.1.1. (2)
- 5.1.8 Mohanyetsi ke mang palekgutshweng ee? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 5.1.9 Maele a reng, 'bitsolebe ke seromo', a dumellana jwang le mophetwa ya bitswang Mantakalatsane? (2)
- 5.1.10 Bolela hore polelo e latelang ke Nnete kapa Mafosi, o be o nehelane ka lebaka la karabo ya hao.

Mantakalatsane o ne a sa utlwisise hantle kamoo keketso ya meputso e entsweng kateng ho basebetsi le batsamaisi ba feme. (2)
- 5.1.11 Na ketso ya boMantakalatsane e ne e nepahetse, ha ba ne ba ipelaetsa ka ho hirwa ha moenjenere ya tswang ka ntle ho feme? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 5.1.12 Na o makaditswe ke kamoo mongodi a phethetseng palekgutshwe ee kateng? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)

LE

5.2 TSIETSI E LATELA TSHOTLEHO

Bala qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng palekgutshweng yohle.

Ho hang kgwebo ena ya makoloi e tswile taolong. Ho mmeng ha ho ntho e bohloko jwaloka ho lahlehelwa ke taolo. Banna! Ke a utlwa ke a tshaba. Maoba le maobeng re ne re le mathateng a ho lwantshana le Tupu hammoho le barelewa bao e neng e se ba mofuta wa ka.

Ke bona eka kajeno re tla qhwebeshana le batho bao e leng ba mofuta wa ka. Ke bona eka bana ba Rantsho ba tla qabangwa ke kgwebo ena ya dipalangwang. Banna, ebe taba ee e tla sebetswa jwang? Ke lokela ho kena taba ena ka potlako e le hore ke tle ke thibeke kotsi e ka tshwanang e hlaha. Ruri motho ya neng a re bophelo ke ntwana o ne a nepile. Maobane re ne re le tsietsing ya Tupu, kajeno re tshotlehong ya ho lwantshana empa re le bana ba motho.

Ke tla lokela ho epa pitso eo ho yona re lokelang ho tla qhakolla mathata ana a re tobileng.'

Ha a realo a be a se a e ya tlong ho isa masapo ho beng ba wona.

Matsatsinyana ka morao ho moo ... a epa pitso. Mona o ne a lebelletse batho ba mokgatlo wa dipalangwang tsa bona feela. Pitsong ena ho ne ho tlike beng ba dikoloi le bakganni ba bona.

- 5.2.1 Bolela lebitso la mophetwa ya buang mona. (1)
- 5.2.2 Tupu eo ho buuwang ka yena, o amana jwang le kgwebo ee ya dipalangwang? (1)
- 5.2.3 Nehelana ka lebaka le neng le etsa hore kgwebo ena ya makoloi e tswa taolong. (1)
- 5.2.4 Ntle le ho ba baetapele, nehelana ka ntho E LE NNGWE eo Tupu le mophetwa eo o mmoletseng ho 5.2.1 ba sa tshwaneng ka yona. (1)
- 5.2.5 Mophetwa eo o mmoletseng ho 5.2.1 o bua a le mong qotsong ena. Hana lewa lena la bongodi le bitswang? (1)
- 5.2.6 Bolela ka dintlha TSE PEDI kamoo tharollo ya qaka e qotsong e neng e fihlellwe kateng. (2)
- 5.2.7 Mophetwa ya buang qotsong ena ke ya ntlhanngwe. Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 5.2.8 Ho ya ka ditaba tsa palekgutshwe ee, o ka re diketsahalo tsa yona ke tsa mehleng efe? Tiisa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 5.2.9 Maele ana, 'tsie di jana seropong', a amana jwang le ditaba tsa palekgutshwe ee? (2)
- 5.2.10 O nahana hore hoja mophetwa wa sehlooho a se bolawe, na a ka be a ne a kgone ho tlisa kgotso indastering ya dipalangwang? (2)
- 5.2.11 Bontsha kamoo diketsahalo tsa palekgutshwe ena di kgolwehang kateng. (2)

[35]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 35**

KAROLO YA D: DITHOTHOKISO

Ho botsitswe dipotso tse pedi karolong ena. Araba potso TSE PEDI tse itshetlehileng dithothokisong TSE PEDI tseo o ithutileng tsona selemong sena. Araba POTSO ya 6.1 le POTSO ya 6.2.

POTSO YA 6

6.1 Bala thothokiso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse tla e latela.

KGAEYANE – RN Phume

1	Tshobotsi ya Kgaeyane ho qaka,
2	E potlakile, e qaka ke hona;
3	Lesea la maobane,
4	Eka wa kgale, mokgalajwe.
5	Ke elwa a qwela,
6	Hlaha a hlwentse;
7	Kgele, ka batla banna
8	Ke shwa ke lenyora!
9	A se menya sa pele,
10	Sa bobedi sa fella;
11	Wa tjha moqoqo,
12	A tjha matshwafo, a kubella.
13	Ka le leng ke elwa ...
14	Theketheke o hopotse hae,
15	A kgotjwa, a sekama,
16	A lora tsa Faro ditoro.
17	Kgaeyane ka nako e nngwe,
18	Nnete e dutla e sa lemohe;
19	Kgaeyane, phetla qephe le letjha,
20	Ke ya me eo kopo.

- 6.1.1 Qoholla lentswe le bontshang phetapheto melathothokisong ya 1 le 2. (1)
- 6.1.2 Bolela diphetoho TSE PEDI tse bonahalang ho Kgaeyane ho ya ka qotsothothokiso ya pele. (2)
- 6.1.3 Phetapheto e hlahellang melathothokisong ya 17 le 19, e sebedisitswe ka maikemisetso afe? (2)
- 6.1.4 Lebitsomamarane le sebedisitsweng molathothokisong wa 14 le o thusa jwang ho hlakisa moelelo wa qotsothothokiso ee? (2)
- 6.1.5 Hlalosa se bolelwang ke melathothokiso ya 19 le 20. (2)

- 6.1.6 Bohlokwa ba anastrofi e sebedisitsweng molathothokisong wa 7 ke bofe molathothokisong oo? (2)
- 6.1.7 Thothokiso ee ke ya mofuta ofe? Kgetha karabo e nepahetseng ho tse latelang. (1)
- A Thuto.
B Tomatso.
C Tokodiso.
D Tihaloso.
- 6.1.8 Karaburetso e sebedisitsweng temanathothokisong ya pele e o thusa jwang ho utlwisisa melathothokiso ya 3 le 4? (2)
- 6.1.9 Lentswe le tlohetsweng molathothokisong wa 9 le tlohetswe ka maikemisetso afe, mme le o thusa jwang ho utlwisisa molathothokiso oo? (3)

LE

- 6.2 Bala thothokiso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse tla e latela.

MMADIBERWANE – T Leballo

1 Basadi ba ne ba mo ila sekgethe,
2 Basadi ba ne ba mo nena ba mo kwekwetla,
3 Malapeng ho ne ho jelellwa ka yena,
4 Majwaleng ho ne ho tlola la hae lebitso
5 Basadi e le bahlolohadi banna ba phela,
6 Bana e le dikgutsana bontata bona ba phela.

7 Banna o ne a ba entse letetekgu,
8 A ba folletse sa difaha kgweleng,
9 Banna ba ne ba mo rata ba mo kgumamela,
10 Bana ba batho ba fetotswe dikolofane,
11 Bana ba batho ba fetohile diepamokoti,
12 Ba mo kgella metsi ba hlatswa diaparo.

13 Banna ba ne ba jeswa phehla mokobolo,
14 Ba jeswa fiatana motsheare wa lengeta,
15 Ba e foqwa ho thwe ha e bolae e a thapisa,
16 Mosadi a ba phatsitse ka hare le bohale,
17 Mosadi a ba seseditse ka *bheka mina ndedwa*,
18 Banna ba siya malapa ba hlala basadi.

- 6.2.1 Nehelana ka dintho TSE PEDI tse tiisang hore Mmadiberwane e ne e se sebapallwa. (2)
- 6.2.2 Phetapheto e sebedisitsweng melathothokisong ya 1 le 2 e sebedisitse ka maikemisetso afe? (2)

- 6.2.3 Ho ya ka thothokiso ee, ntle le fiatana ke dintho dife tse ding TSE PEDI tseo Mmadiberwane a neng a di sebedisa ho etsa hore banna ba mo sebeletse? (2)
- 6.2.4 Tshwantshiso e sebedisitsweng molathothokisong wa 10, e o thusa jwang ho utlwisisa molathothokiso oo? (2)
- 6.2.5 Hlalosa se bolelwang ke melathothokiso ya 5 le 6. (2)
- 6.2.6 Mokgabisopuo o sebedisitsweng molathothokisong wa 8 o sebedisitswe ka sepheo sefe molathothokisong oo? (2)
- 6.2.7 Mantswe ana, 'ho jelellwa ka yena,' a sebedisitsweng molathothokisong wa 3, a o thusa jwang ho utlwisisa molathothokiso oo? (2)
- 6.2.8 Molaetsa/Thuto ya sethokhokisi thothokisong ee ke ofe? (2)
- 6.2.9 Na tsela/mokgwa oo Ratjotjose a ileng a o sebedisa ho phekola Mmadiberwane ke o amohelehileng? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)

[35]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 35
MATSHWAO A PAMPIRI YOHLE: 70